७५००

श्री

श्री वल्लभाचार्यजी कृत

विवेक धैर्याश्रय ग्रंथ.

तेनी

श्री घनश्यामात्मज श्री गोपीश विरचित संस्कृत

टीकानुं

गुजराती भाषांतर.

रचनार

चिरंजीवी लालजी गोस्वामि श्री विठ्ठलरायजी

आपनी आज्ञा लईने वैष्णव ठा० दयाल [illegible]लजीये

मूलग्रंथ सहित

श्री मुंबापुरीमध्ये

"आर्योत्कर्ष" छापखानामां छपावी प्रसिद्ध कर्युं.

संवत् १९४२ ना [illegible] वद्य एकादश्यां शुक्र०

ता. १ ली [illegible]री १८८६ [illegible]सवी.

[illegible] छावर रु० ॥।)

कठिण शब्दना अर्थो.

कठिणशब्द	अर्थ
प्रयत्न	उपाय.
स्फुरे छे	याद आवे छे.
छांदस	वेदप्रमाणे
स्वकीय	पोताना.
श्रोत	संशयवालो
प्रपत्ति	शरणागति
अपेक्षित	इच्छित.
प्रनाली	रीत.

प्रस्तावना.

वेदादि शास्त्रना सारात्मक सिद्धांतरूप पुष्टिमार्गना प्रवर्तकर्त्ता श्री वल्लभाचार्यचरणोए पोताना मार्गानुवर्त्ति वैष्णवो उपर कृपा करीने वेदशास्त्रना प्रमाणवचनो सहित संस्कृत ग्रंथो कर्या छे. अने तेमनी टीका आचार्यवंशीय गोस्वामिवर्योये संस्कृतमांज करीछे. पण घणाना घणा खरा वैष्णवोने संस्कृतनुं ज्ञान न होवाथी संस्कृत ज्ञानविनाना एवा जिज्ञासु वैष्णवो पण पोताना मार्गमां शिथिल थईने आरूढ पतित पणाने पामता जोईने पृथ्वीदिग्विजय करनार गोस्वामि श्री पुरुषोत्तमजीये शास्त्रप्रमाणवचनो सहित पूर्वोक्त ग्रंथो उपर टीकाओ करीछे. तेमध्येथी जेटली टीकाओ आपश्रीने मली छे ते उपरथी सांप्रत गोस्वामि श्री लालमणिजी सुत श्री विठ्ठलरायजी नित्य पोताना मंदिरमां कथा करेछे पण श्रोताजन संसारासक्त होवाथी ए भाषणनुं अक्षरशः अवधारण करी शकता नथी. एम जोई तेमनो उपर कृपा करीने ते कथा गुर्जर भाषामां लखी लेवानुं वैष्णव दयाल मूलजीने आप श्रीए आज्ञा करी. ते आज्ञाने अनुसरीने ए कथा सर्व वैष्णव दयाल मूलजीए लखी लीधी, पण कथा श्रवण करवा आवनरा वैष्णवोए आपश्रीने दैन्यपूर्वक विनंति करीछे, लखी जोधेली कथा सर्व छपावी बाहेर पडाय तो सारुं, के जेथी सर्व जिज्ञासु वैष्णवोने पोताना अवकाशना वखतमां जरावार पण वांचवाथी तेमने पोतानो जन्म वृथा जावानु कांईक ज्ञान थाय. अने भगवत्कथामां तथा भगवत्तत्वामां रुचि थाय. एवा

हेतुथी ए ग्रंथोनी टीका छपावी बाहेर पाडवाने आप श्री विठ्ठ
लराय जीने विनति करी, त्यारें आप श्रीयें विचार्युं के ग्रंथो
छपाववा ए केटलाएक वालकोने तथा अमोने पण रुचता
नथी. पण छपाव्या विना पुस्तकोना थोडा पण थी, भग
वदीयो वैष्णवो थया, तोए पण ग्रंथो मल्या विना ग्रंथना अ
बोधथी आवा उत्कृष्ट मार्गमां पुरुषोत्तमना संबंधनुं तथा
सेवा वगेरेनुं सुख अनुभवमां आवतुं नथी. एवी महोटी
हानी जोईने छपाववुं ए पण केटला जिज्ञासु वैष्ण
वोनेज आपवाथी छपाववा बाबतनो दोष पेदा थाय छे, ते
नहि थाय? एम विचारीने ए विनति अंगीकार करीने ए ग्रं
थो छपाव्या छे. तेथी प्रत्येक गाममां जेजे वैष्णवोने बीजाने
पुस्तक आपवाने मोकल्यां होय तेमणे उपर लख्या प्रमाणे ता
जिज्ञासु वैष्णवोनेज आपवा केमके छपाववाना हेतु वधा
रे पुस्तको खपाववा वगेरे मतलब उपर नथी.

सूचना.

अशरण शरण शरणागत वत्सल कृपासिंधु दीनबंधु गोस्व मि.श्रीविठ्ठलेश्वर यजाने दासानु दास ठ.:र दयाल :लजीनी दैन्य पूर्वक विनति ए छे जे आपश्रीयें जे टीका लखवा लेवा नी मने ? लाभने आ..ा कीधी अने ते शोधावीने पाछी लखावी, पण ते लखवामां मारी अल्पबुद्धि तथा मंद.द्वेवालानी चूक ..णी थई हशे, ते आप श्री ..पा करीने क्षमा करशो. अेज म्हा रा विनंति छे.

सर्व ग्रंथ वांचन रा वैष्णवोने हुं ठक्कर दयाल -लजी . ..ता ... विनति करुं छुं के कथ_ लखती वखतें महारी अल्प त ग मंद.द्वेव लानो जे जे चूक थई होय ते सर्व वैष्णवो ं म ारा उपरे कृपा करीने ... ..रवी.

अ ग्रंथमां जे जे ठेकाणे कठिण शब्दो देखवामां आव्या छे, तेने अर्थ एज ग्रंथनाआरं ना (२) रा पेजमां प्रथम एक कोष्टकम ते ..ठण शब्द लखीने पछी बीजा कोष्टकमां तेनो अर्थ कर्यो.

छे त्यांथी जोई लेवो.

आ प्रस्तावना जोले ग्रंथो बाबतनी छे. तेथी ज्यारें बधाय ग्रंथ छपाईने भेला थाय, त्यारें तेमां प्रथमग्रंथ जे यन्नाष्टक तेनी टीकाथी पहेला पानामां ग्रंथ बधा सारे जे डतो वरवो नारववा. अथवा जेने ए ग्रंथो छूट ज राखवा होय तेणे बधा ग्रंथोनी आ एकज प्रस्तावना समजवी.

श्री

श्रीम[illegible]चार्यचरण नखचंद्र रुचे नमः ॥
हृदि प्रविश्यं यद्ध्वांतं निर्धूतं मे [illegible]या स्वतः ॥१

श्री[illegible] [illegible]ना चरणना नख रूपी चंद्रमा तेनी चां[illegible]नो तेने हुं नमन करूं छऊं. जे[illegible] हृदयमां [illegible] करीने अं[illegible]कार पोत[illegible]नी [illegible]च्छाथी धोई नाख्यो [illegible]. जेमनी कृपाथी विवेक [illegible]दिक धर्म जे [illegible] भक्तोछे ते[illegible] [illegible] पेदा थाए [illegible]. [illegible]मना चरणना तल[illegible] रेणु मा[illegible]हारी रक्षा क[illegible]नार छे. भक्तिमार्गमां अंगीकार कर्यो तेणे कर[illegible] भगवानना दासपणाने हुं पा[illegible] छऊं. अने स[illegible] करूं छऊं. तेने [illegible] निवा[illegible] [illegible]रीन भक्तिनुं दृढपण[illegible]थवा सारु नवरत्नमां क[illegible]ला जे [illegible]तानो त्याग तेमां संक्षेपे विवेक धैर्य अने आश्रय कह्या छे. पण तेमनुं विशेषं ज्ञान नथाय तो [illegible] तेवी [illegible]ढता न थाए तेथी ते पोताना मार्गवर्ती वैष्णवोने थवा सारु विवेक धैर्य अने आश्रय[illegible] विस्ता[illegible] करी[illegible] निरूपण श्री आचार्यजी करेछे.

॥ मूलश्लोकं ॥

विवेक धैर्ये [illegible]ततं, रक्षणीये

तथ ्ययः॥ विवेकस्तु हरिःस-
र्वं निजेच्छातः करिष्यति॥१॥

अर्थः-विवेक अने धैर्य एं बे सदं राखवं तेम आ-
श्रय पण राखव। विवेक तो ए जे हरिः जे दुःखह-
र्ता भगवान ते पोतानी इच्छथी करशे. हवे जे से-
वा करवा मांड्ये तेने पेहेलाथी विवेक ... जोइए
ते पछी धैर्य ए बे सिद्ध थवा सारु आश्रय पण जो-
इए एवो ...नो क्रम छे. एम ज्यारे थयुं त्यारे बधा प्र-
कारथी आश्रयज जो करिए तो बधुं सिद्ध थशे.
तेथी छेलीवार आश्रयनुं निरूपण छे तेमांथी
विवेकना लक्षणनुं पेहेलुं निरूपण श्रीआचार्य-
जी करे छे. विवेक एटले हरि जे सर्व दुःखहर्ता भ-
गवान तेपोतानी इच्छाथी सर्व करशे. सर्व एटले
लौकिक पोतानां यत्नथी ... थाए एवुं योगक्षे-
मादिक अने अलौकिक ते भगवत्सेवालायक ते
पण हरिज बधुं करशे तेथी सेवा छोडीने पोताने उ-
द्यम न करवो ए पेहेलो विवेक छे. हरि बधानुं दुःख
हरनारा छे अने तेमां माहरा तो अंगीकार कर्या छे

ते माहारुं दुःख हरशेज ए विश्वासे करीने सेवा
करवी. कंइ प्रग[illegible]ादिक न करवी अने करे तो बहि:
मुखपणुं थाए अने सेवामां प्रतिबंध थाए एजवा-
त नवरत्नमां "चिंता कापि न कार्या" ए श्लोकमां
निरूपण करी छे. भला माग्या विना भगवान केम
निर्वाह करशे एवी शंका मां आज्ञा करेछे जे प्रभु
अलौकिक छे ते पोतानाओने जे जोतुं होए ते जाणे
छे अने देवाने पण जाणेछे तेथी पोतानी इच्छाथी
ज करशे. कंई प्रार्थ[illegible]नी गरज राखता नथी. तेथी
प्रार्थना नकरवी. ए बीजो विवेक छे. एज वात "सर्वेश्व
रश्च सर्वात्मा" ए नवरत्नना श्लोकमां कहीछे. हवे
कहे जे मागवुं शुं करवा नही एवी शंकामां आप आ
ज्ञा करेछे. ॥ मूलश्लोक ॥

प्रार्थिते वा ततः किं स्यात् स्वाम्य-
भिप्रायसंशयात् ॥ सर्वत्र तस्य सर्वं
हि सर्वसामर्थ्य[illegible] ॥ २ ॥ ॥

अर्थः-प्रार्थना जो करे तो तेथी शुं थाए. केम जे स्वा-
मीनी आपवानी मरजी छे के नही एवो [illegible]मोना अ-

भिप्रायमां संभाय छे तेथी ए रीने बधीजगा ए बधुं सिद्ध छे अने बधुं पेदा करवानुं सामर्थ्य पण छे. प्रार्थना करिए तो शुं थाए. कंइ न थाए. तेनुं कारण एज जे भगवान आपवानो ते पोतानी इच्छाथी आपशे. बीजी रीते नही आपे त्यारे शुं करवा स्वधर्मनी हानि करवी एम जाणवुं ते त्रीजो विवेक. अथवा पोते प्रयत्न करे तोएं पण भगवान न आपे तो प्रतिबंधादिके करीने ते सिद्ध न थाए अथवा बधीजगाए पोतानी जोती जगाए न होए तेनी प्राप्ति पोतानी शक्तिए थतीनथी अने भगवानने तो ते वस्तु जांहां जगाए तांहां छे अने न होए तो तेज वखत भगवान तैयार करी शके नथई शके एवुं होय ते पण भगवान करीशके तेथी तेमनी सेवा छोडीने पोताने उपाय करवो वृथा छे. ए चोथो विवेक. बधीजगाए भगवानने बधुं छे अने बधुं सामर्थ्य छे. एटले जे नहोय ते बधुं सिद्ध करवानुं सामर्थ्य छे तेथी बधीं जगाए जेजे वस्तु छे ते भगवाननीज छे. लोक पोताना अज्ञानथी मारुं मारुं छे. अने जेनेजे जाणुं छे ते साक्षात् अं-

थवा प पराथी भगवानज आपेछे. त्यारे ते पोताना अज्ञानथी में कर्युं एम मानेछे अने मा . ारुं महत्व नुं जेजे छे ते पण भग . ानज आप्युं छे अने हमणा तो माह त्म्य अंगीकार कर्योछे तेथी मने आपवुं ज एवो निश्चय करीने सेवाज करवी एम सुचव्युं छे. कांइ-क थोडी वरवत भगवत्सेवा करवी. पछी बीजुं . ाम करवामां श्यो दोष. एम कहेतां हां कहे छे.

॥ मूल श्लोक ॥

अभिमानश्च संत्याज्यः स्वाम्या-
धीनत्वभावनात्॥ विशेषतश्चेदा-
ज्ञास्यादंतःकरणगोचरः॥ ३॥ ॥ —

अर्थः—स्व मीना आधीन पणानी भावन थी अभिमान सारी रीते छाड . वि . षताथी अंतःकरण गोचर आज्ञा थाए तो विशेष गति एटले यात्रा विगेरे जे . हना . थी जुदुं होए ते करवुं. हवे सम . ण करा पछी पाताना देह . िगेरमां . ातृना . ना रूपी अ . भिमान छाड . . . मीना आधीनपणुं जाणीने छाड . . स्वतंत्र होए तो अभिमान थाए तेथी स्वतंत्रपणानो त्याग करे

अने बधा पदार्थो दारादिक ते भगवानने समर्प्या छे तेथी ए भगवानने आधीन छे. एम जाणे त्यारे भगवानना संबंध विना बीजा कार्यमां दोषनी स्फूर्ति थाए अने जणाए जे आतो अधर्म छे त्यारे स्वामीनां कार्यमांज स्वधर्म जणाय तेथी प्रभुनी सेवाज करशे बीजुं कंइ नहीं करे. कांके बीजुं दोषरूप जाणे छे ए पांचमो विवेक छे. एज वात नवरत्नमां "निवेदनं तु स्मर्तव्यं" एना विवरणमां श्रीगुसांईजीए कहीछे. जे सर्व प्रकारथी बधुं भगवाननुंज छे एवी याद रहीआवे तो लोक जेम बहिर्मुख थइजाए छे तेम आ नहीथाए. वली जेम पोताना देहादिकमां अभिमाननो त्याग करवो तेम देहादि संबंधी स्त्रीपुत्रादिकमां पण अभिमाननो त्याग करवो. अने तेमना पण प्रभुए समर्पण करनाराना आत्मा सहित अंगीकार कर्योछे तेथी तेमना योगक्षेम प्रभुज करशे. कांके भगवानने आधीन छे. वास्ते स्त्रीपुत्रादिकने सारुपण प्रयत्न न करवो. हवे अभिमाननो त्याग वासना सहित करवो. एटले तेनी वासना पण न रहेवा देवी. एज वात नवरत्नमां "चिंता कापि न कार्या" ए

श्लोकमां कहीछे. जे लौकिक अलौकिक बे चिंता
छोडवी ए श्रीआचार्यजीनी आज्ञाए करीने विवेक
सहित सेवा करे तो भगवानने जोतीजणावानी भग
वाननी आज्ञा थाए अने भगवान जो श्रीआचार्यजी
नी आज्ञाथी विशेष आज्ञा करे तो ते प्रमाणें चालवुं
हवे विशेष आज्ञा तें शुं ते कहे छे जे विचारकरी-
ने सेवाबाबतनी आज्ञा थाए अने खबर पडे जे भ-
गवानने आ वस्तु जोइए छइए तो तेम करवुं. नही
तो श्रीआचार्यजीनी आज्ञा प्रमाण करवुं. भगव-
दीयमां अंतःकरणमां श्रम थाए त्यारे तेम करवुं
ते स्वप्नद्वारा जणाए अथवा जे भगवाननो प्रेरणा
थी अंतःकरण मन अने आत्मा पोतपोताना का-
म करेंछे तेमने भगवान आनादिक कार्य करे एवुं
जे अंतःकरण तेमां रहीने जणावेछे. हवे वादी शंका
करे जे एम बधाना अंतःकरणमां रहीने बधाने ज-
णावे छे त्यारे एम केम कहोछो एवुं कहे तांहां कहेछे
जे भक्त न होए ते एम जाणता नथी जे भगवान मने
जणावेछे अने भक्त जाणे छेजे भगवान मनेजणा-

वेछे एम ज्यारे थयुं त्यारे ते रीते सेवा करे. हवे भक्त
छे तेने बधा अंशमां आत्मपणा [illegible] करीने भगवानज
[illegible]रछे. त्यारे ए आज्ञा पण समझा [illegible] त्यारे [illegible]
स्वरूप अने लीला [illegible] संबंधवाळीजे विशेष गति
ते [illegible]वामां जणा[illegible] छे. त्यारे स्नेह भावे करीने बधुं के
रघुं [illegible] ए. नहीतो [illegible] अ[illegible]सार करवुं एजवात
"सेवा[illegible]ति[illegible] [illegible]राज्ञा बाधनं वा हरीच्छया" ए
श्ल[illegible] विवरण[illegible] कही छे. वादी शं[illegible] करे छे
जे लौकिकका[illegible]मां विशे[illegible] आज्ञा थाए तो केम.
[illegible] जे आ वात स्त्री[illegible]त्रादिकना विवा-
[illegible]दिकथी जुदी छे. से[illegible]मां [illegible] आज्ञा था-
ए छे. लौ[illegible]कमां [illegible] नथी लौकिक छे ते
तो सम[illegible]णा पछी भगवान[illegible]ज छे अने या-
रहेछे जे [illegible]नो [illegible] प्रसा[illegible] छे तेथी
जटलुं जरु[illegible] [illegible]ए ते करवुं [illegible]ण उत्सा[illegible] करी-
ने विशेष न करवुं ए छ[illegible] [illegible]विक.

॥ मूलश्लोक॥

तदा वि[illegible]षगत्यादि भाव्यंभिन्नं

तु दैहिकात ॥आपदृत्यादिका
र्येषु, हठस्त्याज्यश्च सर्वथा ॥४॥

अर्थः- ते वखत विशेष गति एटले य आगळ जे
देहना कार्य जनो विवाह वगेरथी भिन्न होय ते क
रवां आपद् ते एटले द्रव्य वगेरेनो नाश थयो होय
ते वखते जे काम करवां ते कामोमां सर्व प्रकारथी एं
टले पोताना प्रमाणेज करवुं एवो हठ छोडी देवो.

हवे देहथकी जुदुं विशेष गत्यादि करवुं, एम जे
कह्युं तेणे करीने एम ठर्युं, जे भगवानना विशेष आ
ज्ञा देह संबंधी एटले स्त्री, पुत्रादिक धनादिक स्वारु
थनी नथी केमके ए अर्थ संबंधी नथी. अर्थ अने पु
रुष नित्य छे. देह संबंधी ए अनित्य छे तेथी ए अन
र्थरूप छे. हवे सेवा करतां धनादिक वगेरे साधन न
होय तो सेवा केम थाय? त्यारें करज काढीने सामग्री
करवी. एवी आशंकामां आप कहे छे. आपद् गत्या
दि कार्यमां हठ न करवो तेथी आपत्तिमां भगवान बांक
दना अर्थमां हठ न करवो. एम न विचारवुं जे करज
काढीने पण आचारे तो अवलुंज करवुं. एम न करवुं, जे-

टलुं मले ते टलाथी संतोष करीने अंगीकार करवुं. द्रव्य मेलववा नो उद्यम न करवो. आपणा मार्गनी मर्यादाथी जे प्रभुने समर्पो तेनो साक्षात् अंगीकार करशे. मार्गना रीतें ते एज स्नेहथी जे कांई समर्पो ते प्रभु अंगीकार करशे. अने स्नेह विना जोके घणुं समर्प्युं होय ते प्रभु अंगीकार करता नथी. ते उपर श्री भागवतना दशमस्कंधनो श्लोक (अ. ८१ श्लोक ३)

अण्वप्युपाहृतं भक्तैः प्रेम्णा भूर्येव मे भवेत् ॥
भूर्यप्यभक्तोपहृतं न मे तोषाय कल्पते ॥ ३

अर्थः- भक्त होय ते अणु जेटलुं धरे, अने प्रेमथी धरे ते घणुं थई पडे, अने अभक्त घणुं धरे; तो ए पण ते मने संतोष नथी करतुं. हवे प्रेम सहित थोडुं धरे ते घणुं थई पाडे. एज वात आगल श्री महाप्रभुजी आज्ञा करे छे. जे जे प्राप्त थाय ते ममत न राखीने भोगववुं; त्यारे भगवत्कार्यमां हठ न करवो. तो लौकिक कार्यमां तो केम ज शुं? ए कैमुतिक न्याय देखाडो छे. ए सातमो श्लोक छे.

॥ मूलश्लोक ॥

अनाग्रहश्च सर्वत्र, धर्माधर्माग्र
दर्शनम् ॥ विवेकोयं समाख्या
तो, धैर्यं तु विनिरूप्यते ॥ ५ ॥

अर्थः - आग्रह सर्व न राखवो अने धर्म तथा अधर्म नो सरखो जुए अने आग्रह न राखवे ए विवेक सारी रीते कह्यो अने धैर्यनुं तो विशेषताथी हवे निरूपण करीए छईए.

हवे लौकिकमां हठ न करवो, ए वात खरी, पण वैदिक कर्ममां कई रीतें करवुं ? एम कहे त्यां कहे छे. जे स्मृतिना अने श्रुतिनां धर्ममां आग्रह न करवो. अनाग्रहज करवो. भगवत्सेवा छोडीने धर्मशास्त्रना तथा वेदना धर्म सर्वथा करवा. एवो आग्रह न करवो त्यारे सेवाना अनवसरमां भगवाननी आज्ञा जरुर करवानी छे ते करवी. प्रकारें करीने कांई वेदना अने स्मृतिना धर्म ——— करवा एमज नहिंपण सेवथा जे काही जुदा छे, तेमां अनाग्रहज राखवो. ए आठमो विवेक छे. वेदना धर्ममां अनाग्रह केम थाय ? त्यां कहे छे. धर्म एटले स्मार्त्त, श्रौत अने त्रीजो भगवद्धर्म, अधर्म एटले

ते न करवो ते अधर्म तेथी धर्म अने अधर्मना शरवा-
लाने विचार करवो. एटले आधर्म करीए नहीं. अनें
आधर्म करीएं तो आफल थाशे अने शारवाले आंम था
शे? तेनो विचार करवो. भगवद्धर्म सारु वेदना धर्म-
छेडवा. पेहेलमां फलज वधारे छे. ए रीतें शारवाल नो
पास करवी. जे करवाथी अधर्म थाय ते न करवुं. स्मा
र्त्त एटले स्मृतिना अने श्रौत एटले वेदना अने भगवद्ध
र्म, ए एक बीजाथी उत्तरोत्तर बलवान् छे. तेथी जेम वेद
नां कर्म थाय, ते माटे निर्बल जे स्मार्त्त धर्म छोडवो तेमां
दोष नथी. तेम भगवद्धर्ममां बे धर्म छोडीएं तेमां दोष
नथी. एम विचारवुं जे ए देह संबंधी छे आत्म संबंधी
नथी. तेथी गौण छे. तेथीज भगवद्धर्म मुख्य छे. तेमां
बधाने अधिकार छे. तेथी भगवद्धर्म वास्ते बे धर्मनो
त्याग थाय. तेमां दोष नहीं. तेथी अनाग्रह करवो. अ
ने जे कर्मादिक करवां ते भगवानना आज्ञाथी करवा
अने मार्ग अप्रमाण हशे तेवी शंका न थाय. ते सारु क
र्म करवां. ते नवमो विवेक. ए भगवत्सेवा बाबत विवेक
छे. ते कहीने वात पूरी करे छे. भगवत्सेवामां प्रवर्त्त हो

य, तेने आ विवेक छे. ते सारी रीतें विस्तारीने कह्यो, एरीतें [illegible] होय, तेनो सेवामां [illegible] थाय. अने विवेकें करीने सेवामां वर्ते छे, ते बा[illegible]रना प्रकार [illegible] अंतर-प्रकार [illegible] छे. तेथीतेसिद्ध थवा सारु धैर्यनुं निरूपण करे छे तेमां नवरत्ननो श्लोक ॥ चित्तोद्वेगं विधायापि हरिर्यद्यत्करिष्यति ॥ तथैव [illegible] लीलेति मत्वा [illegible] तां द्रुतं त्यजेत् ॥ ए श्लो[illegible] निरूपण कर[illegible] छे, अने आहिं फरी विशेषता [illegible] रोने निरूपण करे छे. तेथी वि[illegible] सर्ग [illegible] क्यो छे. तु शब्द छे ते धैर्यना आरंभने जणा[illegible] छे. धैर्यनुं तो हवे निरूपण करीएं छीएं. हवे तेनुं लक्षण आप आ[illegible] करे छे. त्रण दुःख ते क्यां? तां केहे छे आधिभौतिक, अध्यात्मक, आधिदैविक, तेनुं स[illegible] [illegible]टले सहे[illegible]. तेनुं नाम धैर्य, देह संबंधथी उत्पन्न थयेलुं तेनुं नाम आधिभौतिक दुःख, क[illegible]मादेकें पैदा करे[illegible] [illegible] संबंधी दुःख ते अध्यात्मिक दुःख, पर[illegible]ने अर्थे अथवा [illegible] भोग सारु भगवानने [illegible] करे[illegible] अथवा [illegible] अर्थे जे भोगवे, अनेजे [illegible] जोतुं होय, तेमां [illegible] थाय, तेथी दुःख थाय ते

आधिदैविक दुःरव, ते सहन न करीएं तो चित्त व्या.
ळ था . तेथी सेवा सिद्ध न थाय. त्यारें सेव ने स्वध
र्मनी ानीज छे, माटे सेवा सेव थवा सारु एनुं स न-
ज करवुं. तेनुं नाम धैर्य्य, अने ते सहन करवुं, ते मरण
थाय त्यां सुधी सहन करवुं. एटले ज्यां सुधी शरीर चा
ले, अने आ ुष्य रहे, त्यां सुधी सेहे अने से ाज कर-
वी. अने स न करवुं तेनुं नाम धैर्य. अंतर्निष्ठा एटले ए
मां मन न घाल . ते पण ेनाथी सहेवुं? त्यां कहे छे.
देह अने इंद्रियना बधां दुःरवनुं निरं र सहन करवुं.ए
वुं धैर्यनुं लक्षण छे. आहीं ा ाल देहाभिमान छे, ते
थी दुःरवनुं स न करवुं दुस्तर छे.

॥ मूळश्लोक ॥

त्रिदुःरवसहनं धैर्यं, मामृतेः सर्व
तःसदा ॥ नक्रवदेहजाभ्याव्यं, ज
डवत्‌गोपभार्यवत्‌ ॥ ६॥

अर्थः- त्रण दुःरव ते ठेठ मरण पर्यं बधाथकी अने स
दा सेहवां तेनुं नाम धैर्य. दे वाळाने छा ना पेठे अ-
ने जडनी पेठे देहमां भा ना करवी.

तेथी दृष्टांते करीने आप आज्ञा करे छे. जे देहमां अभिमान न करवुं. तेज वात ठेरावे छे. छाश छे ते सार विना । छे. कम ..नारवी दे ।नो जण । छे. केम के ए- मांथी तो मार : ण लई लेवा छे. तेम देह छे, तेमांथी जीवीएं छीएं त्यां सुधी जे करवानुं छे, ते करी लेवुं. देह नी साथें शुं काम छे. तेथी छाश [illegible] जाय छे ते थी एम [illegible] एं छीएं जे म रवण काढी लीधुं छें. तेथी तेनुं दुःख नथी थातुं. तेम देहादिक संबंधी बधी वस्तु छोड वानीज छे. तेथी तेमां अभिमा- नो त्याग करवो. त्यारे - अ[illegible]मानथी थयेलुं मान, अपमान [illegible] दुःख ते छोडवुंज. [illegible] क्रना पठें [illegible] हमां अने देह संबंधीमां रहे [illegible]. अने भग वत्संबं गीनी नवनीतनी पठें रक्षा [illegible]रवी. एणे करीने भ गव [illegible]य ए [illegible] भगवानना छे, तेने प्रभुसेवा करवी. एज सुख छे बाकी सर्वे दुःख छे. देहादि संबंधी एं कर [illegible] सुख ते सुख नहिं. हवे आधिभौतिक दुःख स [illegible]वामां छाश [illegible] दृ[illegible]ंत [illegible] ईने ते उपर गोस्वा[illegible] गा[illegible]लोत्सवजी म[illegible]राज- नी क [illegible]ली टीकामं एक आख्यायि[illegible] छे ते क[illegible]यें छेयें के. एक राज नी स्त्री हती ते [illegible] रुष साथें आसक्त थई -

तेथी ते पामर पुरुष साथें संकेत कर्यो अने ते संकेत पूरो पाडवा सारु ते राजाने मारी नाख्यो अने ते संकेतनी जगाउपर पोताना कल्पित पति पासें गई. त्यहां जुवे तो पतिने सर्पे दंश कीधो छे. ते जोइने दुःखी थई पछी जातांहां रस्तामां रखडतां कालें करीने वेश्या थई. त्यां पोतानो पुत्र कामनी इच्छाथी आव्यो तेनी साथें संबंध करती हवी. पछी एने मालम पड्युं के में मारा पुत्र साथें विषय कीधो तेथी तेणें बली मरवानी इच्छा करी पण अग्निना तापने सहन न करतां नदीमां गोपना हाथमां जई चढी. त्यां तेनी स्त्री थईने रही. पछी ते नित्य गोवालणीयो साथें छाशना विक्रय करवा जाती हती. त्यां अकस्मात बधी गोप स्त्रीयानां छाशनां भाजन ढोलाई गयां तेथी ते स्त्रीयो रोवा लागी. पण आतो उलटी रोवाने बदले हसवा लागी ते देखत तेने बीजी स्त्रीयाए पूछ्युं जे तुं केम हसे छे? अने रोती केम नथी त्यारे तेणे नीचेना श्लोक प्रमाणे कह्युंः-

हत्वा नृपं पतिमवेक्ष्य भुजंगदष्टं देशांतरे विधिवशाद्गणिकास्मि जाता ॥ पुत्रं पतिं समधिगम्य [illegible] प्रविष्टा शोचामि गो[illegible]

र्णीकथमद्य तक्रम् ॥ भावार्थः- जाने मारी ने जेनी स थें संके करयो हतो. अने पति ठेराव्यो हतो तेने साप करड्यो जो ने भाग्यन वशथी बीजा देशमां गाणि ग थई- त्यां किरा आव्यो तेने अ लरव्यो नहीं अने तेने पालन करनारो जाणीने तेनो संग कर्यो पछी जाण्याथी दुःख थयुं. तेथी चित मां बलव वेठी टलुं एटलुं दुःख पड्युं तेमां रडी नहीं तो गोपनी स्त्रियो हुं छा नो शुं फिकर करुं. अने एमां शुं रडुं. तेथी जेम एणे देहनुं अभिमान छोडी दीधुं हतुं तेम आपणे छोडवुं. वादी शंका करे छे जे देहनुं अभिमान शेनुं छोड्युं? केम के छाशतो ढोलाई गई तेनो उपाय नहीं. तेथी ए छोड्युं कहेवाय नहीं. त्यां कहे छे जे एम नहीं ... तेथी उपाय न करत पण तनुंमोहोढुं तो सुकाई जात पण एने न थयुं. पण ठीक एतो छाश बाबतनुं अभिमान छोड्युं कहेवाय. देह बाबतनुं छोड्युं न कहेवाय. त्यां कहे छे जे देहबाबतनुंज छोड्युं कहेवाय केम के ए छाशमांथी एनुं पोषण थातुं हतुं तेज ज्यारें नाश थई- त्यारें तो एज देह बाबतनुं अभिमान छोड्युं गणाय तेथी

ए प्राणी आ देहमां पोताने अभिमान छे तने देह व[illegible] नुंज भौतिक दुःख ते सहे. एरीतें श्री गोकुलोत्सवजी माहाराजना टीकाना आख्यायिका छे.

हवे अध्यात्म दुःख ते इंद्रियसंबंधीनुं ते कामनायें करीने थाय छे. तेमां जडभरतना दृष्टांतें करी सहन करवुं. जेम जडभरतना इंद्रियो भगवत्परायण हती, एम सेवामां [illegible] होय, तेने बधी इंद्रियो भगवाननां छे. तेथी पोतानी इंद्रियनुं अभिमान नथी. तेथी भगवत्सेवामां कीर्त्तन, गुणगानना आवेष करीने कामादिक दुःख थाय नहीं. तेथी जडभरतना दृष्टांनें [illegible] ए दुःख सहन करवुं, केमके जडभरतना सर्व इंद्रियो भगवत्परायण हती. तेथी एमने कामावेश हतो ज नहीं. तेथी ए इंद्रियो भगवाननीज छे. एम जाणीने सेवा करे, तेनें सुख छे, तेथी ए दृष्टांतें करीने ए दुःख सहन करवुं. एम ज्यारें थयुं, त्यारें जाहांसुधी जडभरतनी भावनाएं करीने चित्त भगवदावेशवालुं रहे, त्यां सुधी इंद्रियनुं दुःख सहन करीने सेवा करवी. विषय भोग न करवो केमके ते तुच्छ छे. केमके ज्यारें विषयनो आवे[illegible] । [illegible] था

य, त्यारें भगवदा ेश न थाय. ए रीतें अध्यात्मिकनुं नि
रूपण करीने आधिदैविकनुं निरूपण करे छे. जे गोप
भायानी पेठें प्रारब्धना भोगने अर्थे सुख आ
पवामां प्रभु विलंब करे, त्यारें गोपभायानी भावना एंक
रीने जेम घरमां रोकी दीधेलां गोपीजनोने थयुं; तेमजा
णवुं. केमके, ए गोपीजनोनो भगवानमां जार बुद्धि हं-
ती; तेथी तेवुं तेमने फळ थवुं जोईए. माटे तेमने देह
छोडवो पड्यो. पछी भगवानने मळ्या, त्यारें गोपभायी
प्रारब्ध भोगव्या पछी भगवानने पाम्यां, तेम मने प
ण प्रारब्धनो भोग थया पछी भगवानने सुख आ-
पवुं छे; तेथी मरण थाय त्यां सुधी दुःख सहन कर-
वुं. तेथी ते व्रजभक्तोनो गुणमय एटले लौकिक देह ह
तो; ते तेमणे छोड्यो, त्यारें तेमने प्राप्ति थई. तेथी-
गोपीजनना जेवी भावना करवी अने जेम रासना आ
रंभमां भगवाने ना पाडी, तोय पण पोतें पोताने घेर
गयां नहीं, अने यथापालओए तेम न कर्युं, एटले ग-
यां, पण आवीने तो जे पोताने जोतुं हतुं तेने प्राप्त
थई. जडनी पेठें उभां थई रह्यायां, अने व्याकुळ थई ग

पोषण ते दुःखनुं सहन करीने भगवाने ना पाडी तेनो प्रत्युत्तर आपवानी इच्छा थई. पण घेर आववानी इच्छा न थई, तेम दुःख सहन करीने निरुपाधि स्नेह भगवानमां जोड्यो, अने दुःख सहन करवुं. हवे गोपभार्या - एटले गोपथी भरण पोषण थवा लायक तोए पण ते स्त्रीयोने गोपनुं करेलुं जे भरण पोषण तेनी इच्छा न हती. पण भगवाननुं करेलुं भरण पोषणनी इच्छा हती. तेथी भगवानना भरण विना प्राणनो निर्वाह न थाय. तेथी घर वगेरे सर्व छोडी दीधां. माटे भगवानने विनियोग आवेली जणाशे नेज श्री गोपीजनो ले छे. वली श्री आचार्यजी छे, तेमने साक्षात् पुरुषोत्तमना मुखारावंद पणुं छे, तेथी तेमना कहेलां वचनो छे. तेने उपनिषद्रूपणुं छे. तेथी वेदनी रीतें भार्यपद छांदस थयुं छे. तेमां स्वकीय छे, तेमने तो वेदनी जेवुं प्रमाण-मानवामां आवे छे. पण कोईने शंका थाय. मूलमां भार्या पद जोईएं तेने बदले भार्यपद थयुं छे. ते सारु बीजो पक्ष आप आज्ञा करे छे; जे गोपना भार्या एटले गोपथी-भरण पोषण करवा. हवे भार्यानो समुदाय ते भार्य एम अ

ण दृष्टांतें करीने ज्यारें भावना करे, एक जड भरतना पेठें अने एक गोपभार्यानी पेठें भावना करे, त्यारें काय एटले शरीर, मन अने वाणीनी शरणागति थाय, ते एवी के छाशमांथी नवनीत काढीएं, तेज काम छे. छाशनुं काम नथी. तेम आ देहथी जे भगवत्सेवा थाय, तेज सारभूत नवनीत सदृश छे. तेथी देहनी प्रपत्ति थाय. एटले शरणागति थाय. एम जडनी पेठें इंद्रियनो भावना करे, त्यारे विषयमां जवा न दे. अने सेवा करवा करे, त्यारें मननी शरणागति थाय. अने गोपभार्यावत् करे, त्यारे वाणीनी प्रपत्ति एटले शरणागति थाय, केम के आपें ज्यारें कह्युं जे तमे जाओ. त्यारें कठण वचनो कह्यां, ते वात सहन करी अने तेनो प्रत्युत्तर आपने कह्युं जे अमे आपने छोडीने क्यां जईएं. एम उत्तर आप्यो तेथी ए दृष्टांत वाणीनी प्रपत्तिमां लीधुं छे. त्यारें देह संबंधी जे आधिभौतिक दुःख तेना सहन करीने सेवामां प्रवृत्ति थाय, त्यारे प्रपत्ति थाय. अने ज्यारें इंद्रियो संबंधी अध्यात्मिक दुःखनुं सहन करे, त्यारें मन भगवानानेष्ठ थाय. त्यारें मननी शरणागति थाय. अ

ने भग वत्संबंधी दुःख तेनुं स .न करे, एट. आधिदैविक दुःखनुं स .न करे, त्यारें भ. वा नना तरफनुं दुःख ते भग .ानने मलवामां विलंबने विरह अने वि .नो स्व भाव छे. जे ि.रंतर . णगा.न करे, त्यारें वा.च्छना प्राप्ति एटले शरणागति थाय. आ ठे.णे एम जाण.ं जे देह इंद्रियादिक संबंधी प .ताथी अवलां होय, ते सेवा ना अ.तराय रूप छे तेथी तेम. . त्या. करवो. तेथी तत्त्व दीपनिबंधना सेवाप्रकरणमां निरूपण कर्युं छे, त्या रें एनो त्या. करे. त्यां ते तिरस्कार करे, तोय पण त्याग करनार भ. वदाय छे. तेमने विषे क्रोधादिक करे, तो बहिर्मुख थाय, अने सेवामां प्रतिबंध थाय. तेथी प्रभु- नी सेवा सारु ए बधुं सहेवुं. जेथी सेवामां प्रतिबंध न प डे, नहिंतो सेव रूपा . तलब न होय तो दुःख स .न शुं करवा करवुं? ए देह संबंधी स्त्री .त्रा।दिक अपमा. क रीने दुःख न आपता होय तो तेनो त्याग करवो के नही? एवा प्रश्नमां आप आ. ा करे छे.

॥ मूल श्लोक ॥

प्रतीकारो यदृच्छातः, सिद्धश्चेन्ना

ग्रही भवेत् ॥ भार्यादीनां तथा
न्येषा,मसतश्चाक्रमं सहेत् ॥७॥

अर्थः– दुःख मटवानो उपाय भगवत् इच्छा थी सिद्ध थई गयो होय तो दुःख भोगववाने आग्र न करवो. एटवा देवुं स्त्री जेमां आदि छे एवा जे कोई आपणे आधिन रेहन रा जो होय अने दुष्ट म ष्य होय तेनुं माथां मां लात मारवा शुधीनुं पण सहन करवुं.

भ दिच्छाथीज प्रतिकार जे उपाय सिद्ध थाय, एटले आपणा मत प्रमाणे चाले, अथवा सेवामां प्रतिबंध न करे, तो तेना त्यागमं आग्र न करवो. अने आपणा मन प्रम णे चाले, तो तेनी सें सेवा करावववी.अने जो सेवामां उदासी न होय तो सेवा न करावववी पण तेमनुं पोष ण करवुं. अने प्रतिकूल होय तो तेमनो त्याग करवो, पण हठ करीने त्य करे, तो सार स्त्री पुत्र होय तेने पण क्रोध चढे त्यारें आपणो द्वेष करे तेथी पोतानी सेवाने पोतें आडो प था एम थाय माटे तेम न करवुं. आ शारी र जे भौतिक दुःख तेमां आ उपा छे अने अध्यात्मिक जे इंद्रिय दुःख तेमां उपा कहे छे.

बधी इंद्रियना पोतपोताना भोगनी जणसोने त्याग क
र्याथी दुःख थाय छे तेनो भगवद् इच्छाथी पोताना भो
ग सारु पहेलाथी एनी बुद्धिज एमां थाय नहीं त्यारे ते बा
बदनो भगवानो अंतराय छेज नही त्यारें ते पोतना स्वाद
मां हठ न करवा . केम के एतो भगवानो छे तेने पालाचंद
नाि कले प्रभु सारु जोइयें अने ते प्रभुभा अंगिका मां
आवी. अने स्वामीयें पोताना भोगवेली जणास आपी-
छे एम जाणी ने पोतना काममां लगाडायें तो बाह्य दोष
अने अंतरदोष निवर्त्त थाय अने भगवाननां गुण एमां प्र
वेश करे तेथी ते प्रसादि वस्तुनो त्याग न करवो एम ज्या-
रें थयुं त्यारे विषय भोग अर्थे सर्वनो त्याग छे.अने ते
जो न होय अने बधुं भगवानने अर्थे होय तो तेनो त्या
ग नथी कह्या एज वात सेवा फलमां कहीछे.

हवे आधिदैविक दुःखनो उपाय बताव छे . प्रारब्ध
नुं जे दुःख भोगववानुं होय ते भोगव्य पछी अथवा -
भगवानने परीक्षा करवानी होय ते परीक्षा कर्या पछी
भगवत् कृपा थाय तेगे करीने भगवान एवी इच्छा करे
जे आ सेवा करी शके एवुं धन आपे ते साक्षात् अथवा

पं परार्यो आपे त्यारें भग वाननी इच्छाथी पोताना उप य कर्य विना मले ोण मैसे निरुपाधे होय. शुद्ध होय अने लवामं आवे एवो ोय त्यारे एना त्यागनो आ ह न करवो. बीजा जन्ममां प्रतिबंध न थाय ते सारु प्रारब्धनुं दराद्रज छे तेनो भोग थाय एम आग्रह न करवो केम के प्रारब्ध भगवानने आधिन छे. भगव न पोतान अंगी कार सारु आपेलो अ प्यो छे तेथी भगव नना काममां जोडवो, पोत ना काममां न जोडवो.

अने नवरत्नमं कह्युं छे ॥ श्लोक ॥ निवेदनं तु स्मर्त्तव्यं, स था तादृशैर्जनैः ॥ सर्वेश्वरश्च सर्वात्मा, निजेच्छातः करिष्यति ॥ १ ॥ आ श्लोकमां आम कह्युं जे पोत नी च्छाथी अथवा पोत नाओनी अविकृत च्छाथी एम अर्थ कर्यो छे. अने सि ांत मुक्तावलीमां तथा "कृष्णापरे ब्रह्म" ए श्लोकना विवरणमां जेम जनने उपयोगी एवो अर्थ तेनी अपेक्षा मां आधिभौतिक दुःखनुं सहन उद्देशों करीने कह्युं छे. आथी आगल देह संबंधी क ण छे ए

वुं जाणव ना अपे ामां देह संबंधी दी वात जु दी कहे छे.

भ र्या कना भरण पे षणना प्रेरणामां ए बन्ने देह संबंधी बराबर छे एटले जेम पोता भरण पोषण करवुं तेम ए एनुं कर , भरण पे षण तेमने अपेक्षित छे धर्म अपेक्षित नथी, भरण पोषण टले देहादिक पर्यं त जे वस्त जोती होय तेनो पो ना बाबदनो विनियो ग ते जो न करे तो ते अति क्रम करे टल आपण उप र ज लम करे ते सहन करवो पण क्रोध न करवो केम केजो क्रोध करे तो तेना आवेशें करीने अं पडे अने बहि रव थाय. बाधकर प एवा मित्रा दि कनो नने अने बीजा बहिर रवना पहेला मलवा वगैरे व्यवहार छे ते न करीयें त्यारें ते अतिक्र- म करे ते सहन करवुं. अथवा पोतें भक्त थयो छे अने ते पण भक्त थयो पण बांधव होय तेवी दे ज नित जे द्वेष तेथी अतिक्र करे तेम पोतानो दास जे म भार्या दिक देह संबंधी छे तेम दास धन संबंधी छे. तेनो अंतरभाव थाय छे तेथी स्त्री ना

ि.कना संघे करीने अतिक्रम करे ते पण सहन करवो

ए बद्धा प्रतिकूल होय अने धर्मविरोधि होय अने गफलतथी तथा जीवना स्वभावथी शिष्य अने भक्त ए पण अतिक्रम करे, त्यारे दुःख सहनज करवुं. प्रारब्धादिक दोष मनमां विचारीने धैर्यथी ते दुःख सहन करवुं, परंतु शिष्य उपर अने भक्त उपर क्रोध न करवो. कारण के तेथी आसुरावेश थाय तेणे करीने प्रतिबंध थाय तथा बाहिर दुःख थाय. अने शिष्य तथा भक्तनो जे प्रभु साथे संबंध ते पोतानो करावेलो छे तेथी तेना उपर क्रोध न करवो. अने पोताना अंगिकार करेलाओनो त्याग न करवो तेथी क्रोध न करवो अने सेवामां प्रतिबंध करे तो स्त्री वगेरेनो त्याग करवो त्यारे ते आपणा उपर जुलम करे तेने सहन करवो ते कहीने हवे भोग जे छे ते सेवानो प्रतिबंधक छे तेनो त्याग करे तेथी ते इंद्रियथी पेदा थयेलुं दुःख थाय ते आध्यात्मिक दुःख थाय तेना सहननी आप आज्ञा करे छे.

॥ मूलश्लोक ॥

स्वयमिंद्रियकार्याणि, कायवा

ग्मनस त्यजेत् ॥अश्रेणा क
टं, स्य सामर्थ्य न नात् ॥८

अर्थः- ताना मथी इंद्रियना विषय छे ते शरीर वाणी अने नथी छाडवा. जो तानुं सामर्थ्य न होय महारुं सामर्थ्य नथी भगवान् करावतो तो ग करीश एम जाणीने जे बने [redacted] [redacted] ने छोडवं.

भोग टले रव भोगव ते रे सुरव भोगवीयें त्यारें सेव न थाय तेथी [redacted] प्रतिबंधक पणाथी रवनो त्य ग करीयें त्यारें इंद्रियनुं दुःरव थ य तेनुं सहन करवुं ते कहे छे. प [redacted] ना जे छे ते भोग सारु इंद्रियना का छोडे छे केमके सेव मां प्रतिबंधक छे. अने ए इंद्रियना भोग करवाना त्रण कार्य छे; एक कायिक बीजुं वाचिक अने त्रीजुं मानसिक ए त्रणनो त्याग करवो टले मन मां पण विषयनो विचार करवो नहीं. तेथी विषय त्यागीनें ए इंद्रियो अलौकीकमां जोडवी ए एनुं तात्पर्य छे अने जिहां सुधी ए इंद्रियो अलौकीकमां जोडाय नहीं तिहां सुधी लौकीकनुं दुःरव थाय छे

सहन करवुं एम अध्यात्मिक [illegible] स [illegible]न क[illegible]ीन हवे आ-
धिदैविक[illegible] सहन करवानुं कहे छे.

जो आपण [illegible] प्रार[illegible] दुःख भोगववाना होय अथ
वा परीक्षा [illegible] आपण ने वस्तु [illegible] होय ते मले न
हीं अने विलंब थाय तो ते दुःख सहन करवा सारु अ-
शूर [illegible]टले [illegible] अ[illegible] धैर्य[illegible] नाना माणस[illegible] पण प्र
भु कराव[illegible] तो थाशे एम जाणीने सहन करवुं.

हवे [illegible]वगर धैर्यवालाने तो जे सहन करवुं ते पोता
नी अ[illegible]ामर्थ्यता जो[illegible]ने [illegible]टले महारी दुःख मटाडवा-
मां [illegible]ामर्थ्य नथी एम [illegible] सहन करवुं. अने अध्या
त्मिकमां तो उपाय करवो क[illegible]ो छे अने [illegible] मां तो प्र-
भुयें विलंब कर्यो छे अने एमां [illegible]ोतानुं स[illegible]मर्थ्य करे-
तो मटे नहीं तेथी पोता[illegible] सामर्थ्य नथी. तेथी पोता-
नी [illegible] जणायाथी [illegible] उद्वेग [illegible]ाने श्री ह
रि जे कर[illegible]ो ते [illegible] छे एम मानीने [illegible]र्यज रा[illegible]वुं.
तिहां आ[illegible]ंका करे छे के पोता[illegible] बने एवुं छे ते[illegible] आ
पण [illegible] छाडा[illegible] नथी, तो आ भगवान[illegible] [illegible]लुं दुःख म
टाडवामां आपण[illegible] [illegible]र्थ्य नथी ते शानुं छोडाय माटे ते

. सहन करवुं ए अशक्योपदे । छे एटले न बने एवो उपदे । छे एम कहे ताहां कहे छे.

॥ मूलश्लोक ॥

अशक्ये हरिरेवास्ति, सर्वमाश्र
तो भवेत् ॥ एतत्सहनमत्रोक्त,मा
श्रयोतो निरूप्यते ॥ ९ ॥ ॥

अर्थः– जाहां उपाय न होय ताहां हरि दुःख हरनार ज छे. आश्रय थकी अथवा आश्रय करनाराने बधुं सिद्ध थाय छे. ए दुःखनुं सहन आहीं कह्युं आथी-आगल आश्रय केहेव य छे.

. सेव मां वर्त्त थयो अने विवेक धैर्य ए एने न रहे तिहां पोतानी इच्छाथी हरि बध्धुं करशे एम जाणे ते विवे जाण वो. अने जे दुःख सहन करवुं तेनुं नाम धैर्य. ए बे विवेक अने धैर्य राखवा. सामर्थ्य न होय त्यारे प्रभुनी शरण जवुं तेवारे ते दया करीने प्रभु बध्धुं सिद्ध करशे. केम के हरि एटले सर्व दुःख हर्त्ता तेनो आश्रय करवाथी बध्धुं सिद्ध थाय.

हवे आश्रय एटले हरिज महारा छे एवी श्रद्धा रा-

रखवी तेनुं नाम आश्रय जणावा तेथी हरिज बध्धुं सिद्ध करे । एटले विवेक धैर्य पण थशे. ए सर्व कांई थाशे एटले पोताथी बने एवुं अथवा पोताथी न बने एवुं ते पण थशे तेथी हरिनी शरण जो राखीयें तो पोताथी न बने एवुं होय ते पण सिद्ध थाय. तथा पोताना प्रयत्नें करीने जे सिद्ध थता होय ते पण आश्रयें करीने सिद्ध थाय. निःसाधन पणायें करीने आश्रय करे त्यारे बध्धुं सिद्ध थाय तेथी सर्व सिद्धि थवा सारु आश्रय करवो. एज वात कृष्णाश्रयमां कही छे

॥श्लोक॥ विवेकधैर्यभक्त्यादि, रहितस्य विशेषतः ॥ पापासक्तस्य दीनस्य, कृष्ण एवगतिर्मम ॥ अर्थः- विवेक धैर्य विनानो होय, पापासक्त होय, विशेषें करीने भक्ति आदिक विनानो होय, दीन होय तेने पण कृष्णनी शरणागतिमां रहेवुं

हवे धैर्यनुं रूप कहीने आश्रयनुं आगल वर्णन करे छे. आ भक्ति मार्गमां प्रथम कह्यो जे प्रकार ते रीतनी सेवाना प्रकार एज छे. जेम ज्ञान मार्गमां तप व्रत छे तेम आहीं नथी तेथी धैर्यनुं वर्णन करीने विशेषता

यें आश्रयनुं स्वरूप कहे छे. विवेक अने धैर्य ए आश्रय विना सिद्ध थता नथी तेथी आश्रयनुं निरूपण करीयें छैयें. केम के आश्रय करवाथी बध्धुं सिद्ध थाय छे तेथी समुदायें ञाट आश्रयनुं स्वरूप कहे छे.

॥ मूलश्लोक ॥

ऐहिकेपरलोकेच, सर्वेषांशरणं हरिः ॥ दुःखहानौ तथापा•, भये कामाद्य•रणे ॥ १० ॥

अर्थः- आ लोकना पदार्थोमां तथा परलोकमां सर्वप्रकारे हरिज रक्षा करनार छे. दुःख मटवामां पाप थयुं होय तेमां भय पेदा थाय. तेमां कामादिक पूर्ण न थतां होय तेमां

भक्तिमार्गमां जेनो अंगीकार कर्यो छे अने प्रभुनी सेवामां मालवा मांड्यो छे, तेने प्रभुनी सेवा विना बीजुं करवुं ते कंई पोतानो धर्म नथी. अने ज्यारे ते-पोतानो धर्म नथी त्यारे आ लोकना अने परलोकना साधन एने कंई करवा नथी. तेथी सेवा करवी त्यारे सेवामां ज्यारे अंतराय पडे अने सेवा पण न थाय त्यारे

आलोक तथा परलो., ए बे केम सिद्ध थशे तेथी आ लोक अने परलो.नीं सिद्धि सारु भगवान महारा रक्षा करनारा छे एमजाणी सेवामां अंतर य पडे छे ते सारु बीजा करतां भगव[illegible] महारा रक्षक छे ते[illegible]ज विचार[illegible]. सेवा छोडी-ने बीजुं साधन करवुं नही. केम के जे पोत[illegible]नो शरणआ-व्यो छे तेने बध्धुं प्रभुज करी आपशे. ताहां शंका थाय जे प्रभुने शी गरज छे के शरण आ[illegible]तेसारुं एम[illegible]रशे. ताहां कहे छे जे ग[illegible] नथी ते सारु एम नही करे. पण प्रभु दुःखहर्ता छे तेथी एवो ए[illegible]नो स्वभ[illegible]ज छे. तेमां वली पोताना होय तेना दुःख हरशे[illegible]. ए प्रमाणे स[illegible]दायें[illegible]ने-आश्रयनुं स्वरूप कह्युं ते कहीने पृथ[illegible] पृथक् आश्रय[illegible]-स्वरू[illegible] कहे छे.

हवे भक्तिमाग[illegible] सेवामां प्रव[illegible] थयो होय तेने आधि भौतिकादिक दुःख[illegible]हन करवूं एटले धैर्य राखवुं पण चित्तने उ[illegible]ग न थवा सारु [illegible]रणनो भावन करे. ए[illegible] करीने बध्धुं सिद्ध थशे तेथी जेजे कार्य करे ते बद्धाने विषे शरणनी भावना करवी. अने पाप मटाडवाम[illegible] पण [illegible]रणनी भा[illegible]ना करव[illegible]. पहेली वरव[illegible] अथव[illegible] पछो प्रमादथी

पाप थाय ते मटाडवा सारु पण शरणानी भावना करवी. अने सेवामां भगवान बाबदन देह इंद्रियादिकथी थनला जे अपराध ते बन्धा पापमां गण्या छे. तेमां शरण-नी भावना करवी. न करे तो शरण-धर्म जाय माटे शरणनीज भावना करवी. पण ते मटाडवा सारु प्रायश्चित्तादिक न करवा. ते उपर श्री गीताजामां कह्युं छे.- ॥श्लोक॥

सर्व धर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज ॥ अहं त्वा सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि माशुच ॥१॥

अर्थः- बन्धा धर्मोने छोडीने महारी एकनो शरण आवे तो हुं तने सर्व धर्म छोड्यानु पापथी छोडावीश तुं तेनी चिंता न करश्या.

ए श्लोकें करीने शरणज कर्तव्य छे तेथी शरणनी भावना करवी. पण बीजा उपायतामां चित्त न करवुं अने करे तो शरण धर्म जतो रहे. तेमज ज्यारे भय होय एटले राजा तथा चोर वगेरेथी पेदा थयेला भय ए आदि देईने बीजा पण सर्व जातना भय तथा पाप संबंधी भय अथवा प्रभुना अपराध संबंधी भय ए त्रणे भय छे. तेमां राजा तथा चोरनो-भय जे छे ते आधिभौतिक छे. अने पापनो भय छे ते अध्या

त्मिक छे. तथा भगवानना अपराध संबंधी जे भय छे ते आधिदैविक छे. ए सर्वमां पण भगवान न मारा रक्षक छे एवी भावना करवी. अने जेजे जोइती जरुरीओनां आगमना आलोकनां अने प्रभु संबंधी उल्लौकिकनी छे तेमां पण आ लोकनो बे प्रकारनी छे. एक देहनी बीजी इंद्रियनी. ते पूरण करवी होय तेमां हरिनी शरणागति करवी. श्रीजी पण विशेष आज्ञा करे छे.

॥ मूलश्लोक. ॥

भक्तद्रोहे भक्त्यभावे, भक्तैश्चातिक्रमे कृते ॥ अशक्ये वा सुशक्ये-वा, सर्वथ शरणं हरिः ॥११॥

अर्थः- भक्तनो द्रोह थयो होय तेमां सेवादिक न बन्या होय, तेमां भक्तजन अ पणो कई जुलम करी तेमां, अथवा भक्त आपणा उपर जुलम करे तेमां न बने एवुं होय तेमां अथवा सुखथी बने एवुं होय तेमां सर्व प्रकारे हरीने शरण जवुं.

प्रमादथी जां ना स्वभावथी भक्तनो द्रोह थाय ते अपराधने कोई दूर करी शके एम नथी. मथा न मागना

भक्त होय तेनो पण अपराध कोई दूर करी शकता नथी. तेमां तो पुष्टी भक्तमां तो [illegible]जकहेवुं एटले पुष्टी भक्तना तो कोई दूर करी शकेज नहीं. जेम दूर्वासाने अंबरीष बाबत मां थयो तेम बनी जाय तो य शरणानी भावना करवी.

[illegible] वर्त्त थयो परंतु भगवत स्वरूपमां स्नेह थतां नथी ते सारु पण शरणनी भावना करवी. अने भक्तपणअ पणो आतेक्ष[illegible] करे. कई भगवदनी एवो स्वभाव नथी के [illegible] निमित्त विना कोईनी उपर जुलम करे अने ते जो करे तो पोतानाज दोषनी भावना करीने शरणागते करवी.

वली अशक्य एटले पोताथी बनी शके ने न बनी शके एवुं होय तेमां पण प्रभुनी शरणागते करवी. अने पोताथी बनतुं होय तो पोतेंज करवुं पण प्रभुने श्रम न देवो एम कहे त्याहां कहे छे, प्रभुनाज रक्षणपणानी भावना करवी. तेथी बनतुं होय तेमां अने न बनतुं होय तेमां पण प्रभुज महारक्षक छे एवी भावना करवी. प्रभुना शरणे करीनेज सिद्ध थाय छे त्यारें हुं करुं छुं. अने में कर्युं एवुं अभिमान छोडवुं. तेथी सर्व प्रकारें करीने हुं भगवाननो छऊं एवी याद राखीने शरणनाज भावना

राखवा, केमके हरि जे दुःखहर्ता छे ते प्रभुज बधुं करशे-
एवो एनो तात्पर्य छे. अशक्यादिक दुःख भगवान निवा
रण करशे. अशक्य जे न बने ते जेम भगवाननो करेलो
प्रतिबंध ते अशक्य अने इंद्रियनो नियम ते शु शक्य तेमां
पण शरणनो भाव न करवो अने पोताना साधन करेतो श
रण मार्गथी नष्ट थाय.

॥ मूळश्लोक ॥

अहंकारकृतेचैव, पोष्य पोषणर
क्षणे ॥ पोष्याति क्रमणेचैव, त
थांतेवास्यतिक्रमे ॥१२॥

अर्थः- अहंकारथी कंई काम करयुं होय तेमां जे पोष
ण करवा लायक होय तेनुं पोषण अने रक्षा करवामां अ
ने पोषण करवा लायक छे ते आपणा उपर जुलम करे
तेमां तथा दासते आपणा उपर जुलम करे तेमां.

जीव पोताना स्वभावथी कोई उदासीन होय अथ
वा भक्त होय तेना आगल पोते अहंकार करेलो होय ते
थी आसुरावेष थाय. अने ए आसुरावेष छे ते अहंकार-
नो ... छे पछी विवेक थाय जेमें तो बधुं प्रभुने स-

म थुं छे. अने में अ ंकार कर्यो तेथी पश्चा ताप थाय म
टे शरणनाज भा ना करवी. अथवा प्रभुनी कृपा पोता
उपर घणी होय त्यारे तेने मोटी थाय तथा सख्यपणुं
होय तेमां प्रभु साथे पण वाद थाय ते दोष टवा सारुं
ारणनाज भ वना करे.

वली ोष्य छे ए टले पोषण करवा लायक तेम पो-
षण तथा र ्षण करवुं तेमां शरणना भावन करवी अ
ने पोष्य छे ते अ पणो अति क्रम करे तोए पण शरणनी-
भ वना करवी. बंधु शिष्य आ पणो आ ि क्रम करे तोएपण
शरणनी भावना करवी. क्रोधावेश न करवो केम के तेथी
आ ावेष थाय अने शिष्या ादकनी उपर क्रोध करे तो ते
थी शिष्यनुं भुडुं थाय माटे कृ ातने एम न करवुं. अमे गु
रु छैये एम आपणे क्रोध न करवो अने एने करता प्रभु
आपशेज. प्रा ्त जे देह इन्द्रिय वगेरे छे तेमां पणाना
त्याग करवो पण ते त्याग करवो कठण छे अने ए अध्या
सन मटे तो बध्धुं व्यर्थ छे.

॥ मूलश्लोक ॥

अलौ िकमनःसिद्धो, सर्वार्थे

शरणंहरिः ॥ एवंचित्तेसदाभाव्यं,
वाचाचपरिकीर्तयेत् ॥ १३

अर्थः- अनेअलौकिकमां मन सिद्ध थवामां ए बध्धा अ
र्थछे तेमां हरिनो शरणाना ते करवी एम चित्तमां पण स
दा भावन करवी अने मोहथी पण एम कह्या करवुं.

तेथी देह इंद्रियने प्राकृत अंशनां निवृत्तिथी, अलौं-
किकपणं सिद्ध थवामां हरिना ज शरणानी भावना करवी.
तेज आज्ञा छे जे एवा प्रकारथी चित्तमां एटले जीवना चै
तन्य धर्ममां सदा भावना करवी. वाचा पण एमज क
हेवुं जे सर्ववातना भगवानज रक्षक छे अथवा वचनथी
कीर्तन करवुं ते चारे तरफ एटले ज्याहां होय त्याहां एम-
ज कहेवुं "परिकीर्तयेत्" एटले निरंतर कहेवुं "श्रीकृ-
ष्णः शरणंमम" एटले श्रीकृष्ण मारा रक्षक एम क्षण-
मात्र जो न कहे तो तेज वखत आसुरावेश थाय. आसु
र वेश ते अहंकारने पेदा करनारा थाय छे. चित्तमां एवुं
ज्ञान थयुं तोपण स्वयंकां तो एम कहेवुं जोइये तेथी
कीर्तन एम कह्युं ए वात नवरत्नमां कही छे. श्लोक ॥

तस्मात्सर्वात्मनानित्यंश्रीकृष्णःशरणंमम॥

चित्तमां एवुं आवे छे जे भगवान् महारा रक्षक छे एवुं आवे अथवा न आवे तोए मुख्यथी तो क्या करवुं अने कायाथी सेवा करवी तथा चित्तथी भावना करवी, वाचाथी कीर्तन करवुं एम ज्यारे थशे त्यारे आह्लाद विवेक धैर्य वगेरे प्राप्य थशे.

अहीं शंका करे छे के, एम छे तोए पण मने होतुं दुःख मटे नहीं अने एमां उपाय न बने एवो होय त्यारे हरिशरणनी भावना करवी अने बने एवुं होय तो भगवानने श्रम शा वास्ते देवो बीजा देवनुं भजन करवुं.

॥ मूलश्लोक ॥

अन्यस्य भजनंतत्र, स्वतोगमन
मेवच ॥ प्रार्थना कार्यमात्रेपि,
तथान्यत्र विवर्जयेत् ॥१४॥

अर्थः- ताहां एटले शरण जवामां बीजानुं भजन न करवुं अने बीजा देवनी पासे पोताना मनथी जावुं नहीं अहीं चकार छे तेथी बीजाना कह्याथी पण जावुं नहीं अने कार्यमात्रमां प्रार्थना भगवान आगळ करवी नहीं तेम बीजा देवपासे तो विशेषताथी प्रार्थनानो त्याग आ

मूल श्लोकनो अर्थ छे.

बीजा देवना भजन सारु तांहां जवुं अने भजन कर-
वुं नहीं. चकार छे तेथी बीजाना कह्याथी पण न जावुं. अ-
ने जो जाय तो २ रण जणश छे ते जती रहे एज वात
न्यासादेश श्री गुसांईजीकृत ग्रंथ छे तेमां कही छे. प्रभु
थकी बीजाना भजननी अपेक्षा तेने दूर करवा सारु प्र-
भुपासे मांगवुं नहीं केम के प्रल्हादजीनुं वाक्य छे. श्रीम-
द्भागवत, सप्तम स्कंध, श्लोक ॥ [illegible] आशिष आ-
शास्ते न स भृत्यः स वै वणिक्॥ अर्थ - जे आशी-
श जे कामने मागे छे ते चाकर नहीं ते वणिक कहेवाय.
तेथी आपना पासे मागवुं नहीं पण कोई कहे जे बीजा
देव पासे तो मांग[illegible] त्यांहां कहे छे जे कार्यमात्रमां बीजे
ठेकाणे प्र[illegible]ना एटले मागवुं नही जेम भजन एटले से-
वा अने गमन एटले जावुं ते बीजे ठेकाणे न करवुं तेम का-
र्यमात्रमां मोहोटा अथवा नाहानामां प्रार्थना न करवी. ए-
टले प्रभुनी प्रार्थना न करवी. पण विशेषे करीने बीजानी
प्रार्थना करवीज नहीं. कार्यमा[illegible]मां. प्रार्थना करवी नहीं,
आ ठेकाणे कोई संदेह करे जे प्रार्थना रहित कोई पण

नथी. केमके लौकिक अथवा पारमार्थिक एटले अलौ-
किक बधाने मांगवानी जणश छेज. एटले वगर मागना-
रो कोई नथी. परम विरक्त एटले अत्यंत वैराग्यवालो
ते पारमार्थिक एटले अलौकिकमां वैराग्य पामतो नथी
ने मुक्ति मागतानथी तोय पण भगवच्चरणारविंदमां
अनुग्रहरूपी भक्ति तेतो मागेछे. शंका थायके भक्ति
मल्यापछी कंई मागता नथी. तेथी ए मांग्युं गणायन-
हीं एम कहे त्यांहां कहिये छइये जे प्रेम, आसक्ति अने
व्यसनवाला ब्रजवाशीओए पण जगाए जगाए माग्युं
छे. बीजा मुक्ति विगेरे ने मागेछे. ब्रजवाशीओए तो दावा-
नलनो वखते तथा भूख लागी ते वखते माग्युं छे. अने
आंइ तो हंजी भजन कर्युं नथी तेने मांग्यानी कां ना
पाडोछो एम कहे तांहां कहेछे जे हे अधबल्या तुं पो-
ताने ज्ञानी करीने मानेछे तेथी तने ए वातनो संदेह
छे. पण ब्रह्मादिकने विचार करवामां शक्य नथी, ते भग-
वत्स्वरूपमां अत्यंत स्नेहवाला अने प्रेम, आसक्ति अ-
ने व्यसनवाला ब्रजवाशीओ तेने भगवत्स्वरूप विना
लौकिक अने अलौकिक कंई पण नथी तेमने लौकिक

बाबतनी प्रार्थना करेछे एम तुं कहेछे. अने एम श्री शुकदेवजीए कह्युं छे; पण श्री शुकदेवजीनां वचन तुं समज्यो नथी, तेथी तुं एम कहेछे. पण अमे कहिये छइए ते तुं सांभळ. त्रुटी कालनो अंतराय तेपण तेमने युग जेवडो थई पडेछे तेने भगवत्स्वरूपथी अंतराय थाय ते संही शकातो नथी तेथी जो भूखथी मरीजवाय अथवा दावानलथी बळीं जवाय तो अंतराय पडे तेथी व्यंसनावस्थाथी ए पण मागेछे केमके प्रभु विना रही शकता नथी तेथी एमने अंतराय न पडवानी इच्छा छे अने मागेछे तेथी ए मागवुं न गणाय केमके एमने पोतानो मतलब नथी तेंथी लौकिक निमित्तनी प्रार्थनानी एमां शंका नथी. जेना साथे श्री पुरुषोत्तम क्रीडा करे तेने अनिष्ट केम होय. तो पण क्रीडा रसना आवेशे करीने थोडुं घणुं पण प्रभुमां पोतानी बराबरीनुं अथवा अधिकनुं ज्ञान थाए. त्यारे एमनुं चित्त पोतामां लाववा सारु प्रभुज एवो उत्पात जगाडेछे. नहीं तो एनो निरोध न थाय. निरोध एटले जगतने भूलीजईने प्रभुमां चित्त लागवुं तेनुं नाम निरोध. ते निरोध थवा सारु अने रसनुं आ-

धिक्य थवा सारु एम प्रभु करेछे. एज वात दावानलना प्रस्तावना गोपने भगवन्‌ लौकिक भावे करीने पोताना जेवा जणावा मांड्या त्यारेज क्रीडासक्त थता हवा ते तथा गायो पण तृणलोभे मायासक्त थई तेथीं भगवानने भुलीजईने घेहेरावनमां पेठी अने भगवान्‌ शरणागति विनानी साथे रमता नथी त्यारे भग[illegible] रमवानी जणशज नरही. तेथी भगवनें वनमां अग्नि उत्पन्न कर्यो नही तो एवा प्रभुनी क्रीडामां विघ्न करवाने कोण समर्थ छे? तेथीज भगवाननी ज्यारे प्रपत्ति एटले शरणागति थई त्यारे अग्नि शांत थयो ते पण भगवाने पोतेज साधन विना कर्यो एटले शांत कीधो ते केवल पोतानाज छे ते जणाववा सारु अथवा ए अग्नि पोतानो करेलो छे ते जणाववा सारु वगर साधने अग्नि मटाडी दीधो तेथी एमणे कह्युं.भा.द.अ.१७,श्लो.१६

नूनंत्वद्बांधवाः कृष्ण न [illegible]त्यवसीदितुं॥ वयंहि सर्वधर्मज्ञ त्वन्नाथास्त्व[illegible]रायणाः॥ अर्थ-केवल तमारा बांधवछे शरणागति विगेरे जेमां बीजुं कंई नथी ते पण दुःखी नथी थाता.पण हे सर्व धर्मजाणनारा

त॰ज अमारा नाथ छो अने तमारामांज अमे परायण छइए. तेथी अमारी रक्षानुं ठेकाणुं छो. तेमां वळी अमे शरणागति आव्या तेनुं तो शुंज पूछवुं. ए रीते पोतानी शरणाग ते बतावेछे. आंई एनी गूढ अभिसंधि एटले गूढ तात्पर्य आ छे जे केवल बंधुपणाए करीने बंधुपणाना स्वभावथी सरखा ॰णांथो पण प्रभु स थे क्रीडा करेछे: ते शरणागतिपणामां सारी नथी ते अमने प्रथमथी थई गयुं तेथी पोताना अपराधनुं निवेदन करेछे. परंतु क्रीडा अमाराथी आपना विना थती नथी. तमारे साथेज क्रीडा करवानुं अमारे मन थायछे जेम तमारे चाहे तेनी साथे रमत थाए तेम अमाराथी नथी थातुं. अमारे तमारा सा॰ेज था॰ छे. तमारा विना जीवातुं नथी. ते बे विशेषणे करीने बतावेछे. "त्वन्नाथ स्त्वत्परायणाः" ए बे विशेषणे करीने बतावेछे. तेथी सर्व प्रकारे करीने शरणागति थया छइये. तेने व॰ना अग्नि जे दावानल तेनो भय थतो नथी. त्यारे पहेलानो करेलो अपरा॰ थतां म्होटुं अनिष्ट थाए ते मरणथी विशेष छे तेथी प्र॰थनानी पेठे करेछे. अने अपरा॰ ते त-

मारा बांधव छइये तेथी थया छे ते अपराधने ताबेछे. अने उपला बे विशेषणथी शरणागति पण बतावी तेथी प्रार्थना एटले मांगवुं योग्य नथी तेथी तमे अमारी रक्षा करवा योग्यछो एम कह्युं. तमे रक्षा करो एमं नथी कह्युं. एथी पहेला पण काळीना प्रसंगपछी तमारुं चरण जेमां कई भयनथी तेने छो. वामां अमे असमर्थ छइये एम कह्युं अने श्री सुबोधिनीजीमां आपे श्रीवल्लभाचार्यजीए अर्थ कर्यो जे अमे बलवुं सही शकिये पण आपनुं चरण छोडी शकता नथी. जो एमने एवुं व्यसन नहोय तो बलीजइए छइए. तेथी बचावो एम कहेवुं घटे पण चरण छोडी शकता नथी तेथी बचावो एम कहेवुं घटतुं नथी त्यांहां भगवान्‌ना तरफथी शंका थाय जे तमे अमारां नाथ छो अने तमेज अमारा रक्षक छो एम कहोछो पण तमे एवी शरणागति पहेलां कां नकरी एम कहे तांहां कहेछे.

जे हे सर्व धर्म जाण नारा तमेज बधी वातो जाणाछो अमे तो मूढ छइये. अमे आ ना उपदेशना अभावे करीने उपदेश विना अज्ञान रह्युं तेथी रमवाना रसना

आवेशमां शरणागति भूली गया त्यांहां तमे केहेशो जे भणा मने केम उपदेश थयो एम कहो त्यांहां कहिये छइए हमणा तो प्रमय बले करीने एम सुझी आव्युं तेथी आपनी कृपाथी थयुं छे. तेथी सर्व प्रकारथी अमे शरणागत छइए ते आपना स्वरूपनो अंतराय मथाओ माटे प्रभुना स्वरूपमां आसक्ति छे तेथी प्रार्थना जेवुं करतां पोतानि शरणागतिज बतावी तेथी प्रार्थना जेवुं जणाय छे. पण प्रार्थना नथी तेथी बधुं निर्दोष छे. शंका करे छे जे एटलुं पण मांग्युं एवी शंकामां कहे छे जे हे कुतर्क करीने जेनी बुद्धि ठेकाणे बेठी नथी एवो जे तुं ते शांभळ जे श्री गोकुल छे ते एक भगवानमांज तत्पर छे तेथी तेमनो भाव पण भगवानमांज छे त्यारे ते गोकुलना प्रभु ते पण एमनामांज तत्पर छे तेथी बेउ जण एक एकमां तत्पर छे ते लोकमां बताववा सारु अने आज्ञामां चलावनारा प्रभुएज एवी प्रेरणा करी जे हवे अमे एमनी प्रार्थना करिये ते पछी भगवाने साक्षात् पोतेज तेनी निवृत्ति करी तेथी एमनी करेली प्रार्थना कंइ प्रार्थनामां गणाती नथी. अने शरणागती न होय अने प्रार्थ-

ना करे तोयपण दुःखने मटाडता नथी अने शरणागति विनाना जे छे तेमां पोतानुं तत्परपणुं बतावता नथी. वळीआंई प्रार्थनानो निषेध छे ते साधनदशामां निषेधछे एटले ना छे फल दशामां प्रार्थनानी ना नथी. श्री गोकुल छे ते फलरूपंछे. ते भगवान् फलरूप तेना उपयोगमां आवे तेने भगवाने पोतानी लीलाने अर्थे पोताना रूपे साक्षात् प्रकट कर्युं ते बहारथी लौकिक अने मांहेथी अलौकिकछे घणा प्रयोजन एना गर्भमां रह्याछे तेथी जे रीते ए लीला रसरूप थायछे तेम पोतानुं महातम अने गुण तेने बधा जाणे तेम भगवान् पोतेज बधुं करेछे. प्रार्थना शुं करशे परंतु प्रभुना स्वरूपना व्यसनवालाने भगवान विना कंई इच्छित नथी तेथी ब्राह्मणनी स्त्रीओ उपर अनुग्रह करवाना मने करीने एमां पोते भुख उत्पन्न करीनही तो अकस्मात् एवी भूख बधाने केम उत्पन्न थाय तेथी भगवानज श्री गोकुळमां तेना निरोध सारु बधुं करेछे. तेमां कंई पूर्वपक्ष थई शकतो नथी. वळी तेमने भगवानना स्वरूपनी गरज छे ते पण आसक्ति व्यसनना

स्वभावथीज छे कंइ लोभथी नथी अने जो एम होय तो प्राप्ति थयाथी र माई जाय. आतो प्राप्ति थया पछी पण दहाडे दहाडे वधेछे तेथी एनी रीत जुदी छे तेथी बीजा मार्गना र्वपक्षथी एने भेली करी शकाती नथी. अने प्रार्थनानुं स्वरूप ए छे जे मन रथ होय तेटलानीज थाए अने ह्मणा तो आ द एवो आप्यो छे के जेंमां नोरथनो अंत थाय तेथी ब्रज क्तो प्रार्थनानी गरज विनानाज कर्याछे. अने ज्यांहां दावा ल भूखलागी वि रेमां प्रार्थना जणाय छे तेनुं कारण केहेवाइ गयुंछे के व्यसने करीने एम थायछे एम ज्यारे थयुं त्यारे श्री गो ळनुं स्वरूप लाल अने कृति वि रेना अज्ञा थी प्रार्थनाजेवुं देखायछे तेथी आपणे पण प्रार्थना करवी एवो पक्ष दूर कर्यो हवे चाले छे तेनुं व्याख्यान करेछे वादी शंका करेछे जे बधा देव अने बधा धर्म ए नो बधानो त्याग करीने केवल भगवा नी शरण तो कोण जाणे आपणने जेजोइ ते भगवान आपशे के नही एम केहे त्यांहां कहेछे.

॥ मूलश्लोक ॥

**अविश्वासो न कर्तव्यः सर्वथाबा-
धकस्तु सः ॥ब्रह्मास्त्रचातकौ भा-
व्यौ प्राप्तं सेवेत निर्ममः॥१५॥**

अर्थः- अविश्वास न करवो ए सर्व प्रकारथी बाधक छे तेमां ब्रह्मास्त्र अने चातकना दृष्टांतनो विचार करवो. अने जे पोताने मले तेमां ममता छोडीनि ते पोताने भोगववुं.

भगवाननो शरण जावुं तेमां अविश्वास न करवो. केमके अविश्वास बधा प्रकारथी बाधकरूप छे एटले आडो पडनारो छे. बीजा बाधक पण घणा छे पण अविश्वास म्होटो बाधक छे. मूलमांथी काढी नाखवे तेथी कहे छे जे अविश्वास सर्वथा न करवो. वादी कहे जे अविश्वासमां फकर शुं छे केम के अग्निमाथे हाथ मुकीशुं तो बळीजशे. विश्वास राख्यो अथवा मुकी दीधो तोए ते बळीजाय एम कहे त्यांहां कहेछे जे अविश्वासथी शरण धर्म थतो नथी. केमके जे मनमां थवुं जे भगवान म्हारा रक्षक छे तेज मनमां अवि-

श्वास थाय के केम ?शे अने केम नही होय एम वि-
चारीने बीजा देव? य? न करे अने म? मां अविश्वा-
स ?र तेथी प्रमाणता ते थतीज नथी तेथी अविश्वा-
स बाधक छे अने तें जे अविश्वासथी अ? माथे हा-
थ मुकीये तो बळीजाय. ए जे ? ष्टांत आप्यो ते आंई
लागु पडत? नथी केमके विश्वास अथवा अविश्वास
?ननो ? म छे अने ? ?नो माथे हाथ ? कवो देहने ध-
र्म छे ते बनी शके ? म के मन एक ठेकाणे होय तोय
पण देहथी बीजुं थाए पण प्रमाणता तो मननो
धर्म छे तेथी मन ? ां बे वस्तु एकज वखत सिद्ध न
थाय माटे अविश्वासथी प्रमाणतानो धर्म सि-
द्ध थतो नथी तेथी फल न थाय अने बीजा देव अ-
ने बीजा धर्ममां मन जाय ? ? ब्रह्मास्त्र न्यायनी
भावन करवी केमके ज्यारे ह? मानजी ज ? ?जी
क्यां छे ते ? ाणवा सारु लंक मां गया त्यां ह? ब्र ? ास्त्रमां
बांध्या पण असुरोने विश्वास नही तेथी ह? मान-
जीने नागपाश विगेरे ? ीजा ? ?ी बांध्या तेथी
ब्र ? ास्त्र नष्ट थयुं तेथी ब्र ? ास्त्र न्याय एम जाणवो

माटे अविश्वास न करवो. कांके अविश्वासमां फ-
ळ नथी थातुं. विश्वासमां फल थाय छे त्यांहं दृ-
ष्टांत कहेछे जे जेम अविश्वासमां ब्रह्मास्त्रनी भाव-
ना करवी. तेम विश्वासमां चातकनी भावना करवी
चातक पक्षी छे ते स्वाति तेना जळना विश्वासे करी-
ने बेसी रहे छे. म्होटा तलाव समुद्र विगेरेमां पीतो
नथी. अने स्वाति तेना विश्वासथी रहेछे. ज्यारे स्वा-
ति वरसे छे ते पाएछे तेथी ए भावथी विश्वास ज क-
रवो माटे भगवाननुं क्रीडा भांड जे आ जगत तेमां
पण भगवाननो नियम टुटतो नथी तो तेमां आ
तो आपणो भक्ति मार्ग तेमां नियम केम टुटे वास्ते
अविश्वास न करवो अने विश्वास करवो. शरणा-
गतीमां भगवान बधुं करशे एम विश्वासथी ज्यां-
रे रहे त्यारे अनायासे एटले वगर मेहेनते प्राप्त
थाय ते पामीने ते मारुं छे एम न मानवुं केमके
पोते तथा बधुं भगवाननुं छे तेथी भगवत सेवक थ-
ईने भगवत्सेवा करवी. परंतु विशेष पईसो आ-
ववा सारु प्रयत्न न करवो. हवे प्राप्त प्रसंगमां उप-

युक्त करवुं, एटले प्रभुनी सेवामां लगाडवुं. पछे प्रसादथी पोतानो निर्वाह थाय तेम रहेवुं. कर्मांतर जे बीजो धर्म तेनो संबंध थाय त्यारे शरण धर्म जतो रहे केम के श्री गीताजीमां कह्युं छे ॥ श्लो०॥

सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज॥ अहंत्वा सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि माशुचः॥

अर्थः-बधा धर्मोने छोडीने म्हारा एकनो शरण आवे तो हुं तने सर्व धर्म छोड्याना पापथी छोडावीश. तुं तेनी चिंता न कर. बीजा धर्म छोडीने म्हारी एकलानी शरण आव. तेथी बीजा धर्म मुकी शरणे आववुं त्यांहां वादी शंका करे छे जे लौकिक अने वैदिकनो त्याग करे त्यारे आ मार्गमां अप्रमाणतानी शंका थाय ते सारुं ने करवानी रीत कहे छे

॥ मूल श्लोक॥

**यथा कथंचित्कार्याणि कुर्यादुच्चा
वचान्यपि॥ किंवा प्रोक्तेन बहुना
शरणं भावयेद्धरिं॥१६॥ ॥**

अर्थः-उंचा नीचा कार्य पण जेमतेम करवां. घणुं कह्याथी शुं? हरि माहारुं शरण छे एम ते हरिने विचारवा-

जे कोई रीते पण भक्तिमा॰ मां अप्रमाणतानी शंका न थाय तेथी उंचा अने नीचा लौकिक अने वैदिक कार्यो मा॰ नी प्रमा॰ ता जणाववा सा॰, प्रभुनी आज्ञा जाणीने करवां. पण आप॰ धर्म छे एम जाणीने न कर वां. जेम अ॰ न ते॰ भगवाननी आज्ञा प्रमा॰ कर्युं छे. एम ज्यारे थाय त्यारे श॰ मार्ग जा॰ नहीं तेथी उपरनी ॰ ॰ रकरा ॰ ष्टि प्रवाह मर्या॰ ग्रंथमां लौकिक वैदिक का॰ ॰ रीने करवा कह्या छे तेथी लौकिक संग्रहार्थ करायछे. कंई पोतानो धर्म जाणीने कराता नथी अने ॰ टला सारुं कर्म न कराय तो दोष नथी. शरण पदार्थनुं रूप तो एवुं छे जे सर्व धर्म प॰ ॰ ॰ ग तेथी कर्म न करे तो चिंता नथी तेथी घणुं क॰ थो शुं ? पण सर्वत्र शरणागतिनी भावना करवी. लोकसंग्रह सारुं कर्म करवां ते भगव॰ ज्ञाछे एमजा॰ ने करवां. पण शास्त्र मां कह्युं छे एमजा॰ ने न करवां अने अन्यना संबंधथी ॰ ॰ रे शरण मार्ग बगडी जायछे त्यारे कर्म करवा ते प्रभु॰ ॰ ॰ एम जा॰ ने करवां. बीजे रीते कर्म कर॰ नुं आव्युं नही. एरीते सर्व प्र॰ रथी ॰ ग करे त्या॰ ते कर्म

न करवाथी पाप थाय त्यारे हरिना शरण नो भाव-
नां करवो. त्यारे प्रभु दुःख आपेछे ते पापादिकने हर-
शेज आ वात बधी सर्वधर्म परित्यागना निरूपण-
मां न्यासादेशो ए श्लोकमां जाणवी.

॥ मूलश्लोक ॥

एवमाश्रयणं प्रोक्तं सर्वेषां सर्वदा हितं ॥ कलौ भक्त्यादिमार्गा हि दुःसाध्या इति मे मतिः ॥१७॥

अर्थः-एरीते आश्रयण एटले आश्रयनुं करवुं सारी रीते कह्युं. ए बधायने बधी वखत हितकारी छे. कलियुगमां भक्तिआदि मार्ग दुःखथी सिद्ध थाय एम हुं जाणुं छउं.

आथी आगल आ ग्रंथनी वात पूरी करेछ जे ए रीते आश्रय छे ते कह्यो ते सर्व जीवोने बधी वखतमां हितकारीछे त्यांहां कहेछे जे शुं भक्तिमार्ग सारा नथी जे आश्रय कहवानुं कारण पडे त्यां कहेछे जे भक्तिमार्ग तथा ज्ञानमार्ग तथा कर्ममार्ग कलियुगमां सिद्ध थतानथी एवी म्हारी मतिछे. एम श्री आचार्यजी

आज्ञा करी छे. ए रीते आश्रयनुं स्वरूप अंग सहित बधुं कह्युं. तांहां कहे छे जे कर्युं तेणें शुं थयुं? एम कहे ते उपर कहे छे जे बधा जीवोने बधा आश्रयवालाने जो करे तो हितकारी छे. शंका करे छे के बधा युगमां साधन थकी फल थाय छे. अने हमणा साधन छोडीने केवल शरण कां कहो छो एम कहे त्यांहां कहे छे जे कलिमां भक्तिआदित्रण मार्ग सिद्ध थता नथी तेथी केवल आश्रय कहिये छइये अने बीजा युगमां केवल धर्मनेज प्राधान्य छे अने विहित भक्ति साधन थकी सिद्ध थाय छे तेथी विहित भक्ति उपासना विगेरेनुं फल थाय छे. अने कली छे ते पाप प्रधान छे तेथी साधन बनी शकता नथी माटे विहित भक्ति थती नथी एटलुंज नही पण थोडुं घणुं करे तो पाखंडना प्रवेश करीने पाप थाय माटे सर्व रीते दुःसाध्य छे केमके साधन थकी सिद्ध थाय एवा भक्त्यादि मार्ग ते कलिमां दुःसाध्य छे सत युगमां पण साधन थकी मलता नहता. भगवदनुग्रहथी मले एवा हता ते आ कालयुगमां केम मलशे तेथी शरणनीज भावना करवी. बीजुं कंई करवुं नहीं एरीते आपणा सिद्धांत एट-

ले शास्त्रथी निर्णय थयो ते सिद्ध अने सिद्धनो नि-
श्चय ते सिद्धांत ते बतावावासारु ए वात कही. महारी
मति एज छे. एणे करीने महारी बुद्धि एवी छे एम श्री
आचार्यजीए आज्ञा करी तेथी पोताना मार्गवालाने
एज करवुं बीजुं करवुं नहीं एवो एनो भाव छे. श्री
आचार्यजीना चरणना स्मरणे करीने आ प्रनाली
मार्गानुसार मांहारा हृदयमां आवी तेथी भक्तिमार्ग
स्वकीयने दृढ थवासारु विवेकादि अपेक्षित छे. ए-
टले विवेक धैर्य अपेक्षित छे तेथी आश्रय जोइए
तेथी श्री आचार्यजीए विवेक धैर्याश्रय वर्णन
कर्युं छे तेथी एज महारुं शरण थाओ. इति श्री
घनश्यामात्मज श्री गोपीश विरचित विवेक धैर्या
श्रयनी टीकानुं गुजराती भाषांतर संपूर्ण.

शुद्धिपत्र.

पाना	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
७	१०	भगवदीयमां	भगवदीना
[redacted]	५	फळज	फळ
१७	१३	तनु	तेनुं
१८	२	देह बाबदनु ज	देह बाबदनुं जे
२१	१४	प्राप्ति	प्रपत्ति
२५	१४	रारवूं	रारववूं.